

Nové přírůstky na unijním seznamu invazních druhů

Tomáš Górner

V srpnu 2025 proběhla již čtvrtá aktualizace seznamu invazních nepůvodních druhů s významným dopadem na Unii (dále jen unijního seznamu). Prováděcím nařízením Komise (EU) 2025/1422 bylo do stávajícího výčtu přidáno dalších 8 druhů rostlin a 18 druhů živočichů.

Drtivá většina z uvedených se v České republice vůbec nevyskytuje, najdeme zde ale i ty druhy, o které u nás není nouze. A těmi jsou křídlatky, norek americký a jelen sika.

Obr. 1: Křídlatky vykvétají v druhé polovině léta, množí se a šíří ale převážně vegetativně. Foto Lenka Čolobentičová

Obr. 2: První zásady regulace byly vydány pro bolševník velkolepý (vlevo) a pajasan žláznatý (vpravo). Foto Lenka Čolobentičová

Úvodem k unijnímu seznamu

Na začátku si připomeňme, že vytváření unijního seznamu vychází z nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1143/2014 o prevenci a regulaci zavlékání či vysazování a šíření invazních nepůvodních druhů. První verze unijního seznamu vznikla v roce 2016, kdy bylo prováděcím nařízením 2016/1141 stanoveno prvních 37 invazních druhů (14 druhů rostlin a 23 druhů živočichů). Zařazení druhu na seznam navrhuje Evropská komise nebo členské státy a součástí návrhu je tzv. posouzení rizik, dokument shrnující dosavadní poznatky o konkrétním druhu, rizicích jeho výskytu a možnostech regulace. Návrhy na zařazení druhu na unijní seznam posuzuje Vědecké fórum sestavené z expertů v oblasti biologických invazí z celé EU (z jednotlivých členských států). Zařazení druhů na seznam dále projednává Výbor pro invazní druhy, kde jsou zastoupeny jednotlivé členské státy. Možnost připomínkovat návrhy má i veřejnost. Uvedeným postupem byl seznam prostřednictvím aktualizací v letech 2017, 2019, 2022 a 2025 rozšiřován až na nynějších 114 druhů (celkový přehled všech druhů a jejich popis na stránkách <https://invaznidruhy.aopk.gov.cz/invazni-druhy-z-unijniho-seznamu>). Nařízením výrazně omezuje nakládání s druhy na unijním seznamu – je zakázáno jejich držení, chov či pěstování, dovoz, prodej a v neposlední řadě vysazování do volné přírody. Možné jsou výjimky, a to na chov či pěstování pro výzkumné účely či ochrany druhu ex-situ, případně pro další účely. Výjimky schvaluje ministerstvo životního prostředí (MŽP),

aktuálně tuto možnost využily zhruba dvě desítky subjektů, převážně akademických pracovišť a zoologických zahrad. Soukromí (nekomerční) chovatelé, kteří mají doma nějaké zvíře z unijního seznamu, mají možnost jeho držení za podmínek zabránění dalšího množení a jeho registrace přes webový formulář AOPK ČR, a to do jednoho roku od přijetí druhu na unijní seznam.

Monitoring, první výskyty, regulační opatření

Členské státy mají také povinnost sledovat výskyt invazních druhů z unijního seznamu, v našem právním systému je toto zakotveno v § 13f zákona o ochraně přírody a krajiny (dále jen ZOPK). Tuto roli plní Agentura ochrany přírody a krajiny (AOPK ČR), záznamy o výskytu je možné vyhledávat v Nálezové databázi ochrany přírody (NDOP). V této souvislosti nelze nezmínit aktuálně probíhající projekt Mapování a monitoring invazních druhů (OPŽP, 2023–2029), jehož nositelem je právě AOPK ČR. Je zaměřen i na druhy mimo unijní seznam a během trvání projektu je a bude mapováno celé území České republiky s výjimkou hlavního města Prahy, národních parků a vojenských újezdů. Členské státy EU mají taktéž na základě včasného zjištění výskytu podnikat kroky k rychlému odstranění invazního druhu ještě předtím, než stačí vytvořit životaschopné populace. Tato role přísluší taktéž AOPK ČR, pokud tedy kroky

k izolaci či odstranění prvních výskytů druhu z unijního seznamu neprovádí v rámci běžné péče přímo uživatel nebo vlastník pozemku. Ve většině případů se ale o běžnou péči nejedná.

Pro rozšířené invazní druhy z unijního seznamu jsou členské státy povinny zavést regulační opatření, jejichž cílem je minimalizovat jejich dopad na biologickou rozmanitost, lidské zdraví a hospodářství. Plánování regulace v ČR zajišťují tzv. zásady regulace. Vypracovává je MŽP, celkově by měly být vytvořeny pro 20 druhů, aktuálně jsou schváleny pro pajasan žláznatý, bolševník velkolepý (od července 2023), klejchu hedvábnou a netýkavku žláznatou (od července 2024). V návaznosti na zásady regulace je pak upřesňován postup na regionální úrovni, kdy se konkrétně specifikuje, kde a s jakou intenzitou je provádění regulace jednotlivých druhů potřebné a účinné. Regionální postup je stanoven opatřeními obecné povahy příslušnými orgány ochrany přírody. Těmi jsou v obvodu své územní působnosti krajské úřady, AOPK ČR, správy národních parků a újezdní úřady. Aktuálně vydaná opatření jsou zobrazena v **tab. 1**. AOPK ČR zatím vydala centrálně z ústředí opatření obecné povahy pro pajasan žláznatý pro celou svou územní působnost, a to počátkem ledna 2025. V případě bolševníku velkolepého vydaly samostatně opatření obecné povahy RP SCHKO Slavkovský les a RP SCHKO Český les, neboť tato území jsou zasažena daným druhem výrazně více, a proto i zásahy a lhůty budou odlišné

Obr. 3: Norek americký představuje riziko pro volně žijící i chované druhy živočichů. Foto Václav Hlaváč

než ve zbylých CHKO, pro které bude opět z ústředí AOPK ČR vydáno jednotné opatření, a to v prvním pololetí letošního roku. Další opatření obecné povahy budou postupně přibývat, termín pro jejich vydání nebyl ale nijak stanoven.

Nové druhy na seznamu – akvarijní bezobratlí i běžné křídlatky

A jak je to tedy s těmi nově přijatými druhy na unijním seznamu? Figurují zde druhy známé z akvarijních chovů, jako je rak ničivý (*Cherax destructor*) či ampulárka okružáková (*Marisa cornuarietis*). Komerční subjekty mají nyní dvouletou lhůtu, aby za podmínek stanovených nařízením č. 1143/2014 vyčerpaly své zásoby. Nekomerční a zájmoví chovatelé si mohou jedince těchto druhů ponechat na dožití, pokud zabrání dalšímu rozmnožování a úniku držených jedinců a chovaná zvířata registrují přes webový formulář AOPK ČR v termínu do 7. 8. 2026.

Zásady regulace se nepochybně začnou v dohledné době vytvářet pro křídlatky, jež nově figurují na unijním seznamu, v zastoupení 3 druhů – křídlatky japonské (*Reynoutria*

japonica), k. sachalinské (*R. sachalinensis*) a k. české (*R. x bohemica*). V našich podmínkách se vyskytují a invazně chovají všechny tři zmíněné druhy, a lze proto předpokládat, že pro ně bude vydán jeden strategický dokument najednou, neboť biologie těchto druhů, jejich rizika pro okolní prostředí a v neposlední řadě způsoby jejich likvidace jsou velmi podobné. Po vytvoření návrhu textu zásad regulace vyvěsí MŽP tento dokument na 60 dní k připomínkám veřejnosti a po jejich zapracování bude tento dokument schválen a zveřejněn. Vzhledem k vysokému stupni rozšíření křídlatek u nás a velké náročnosti jejich likvidace je pravděpodobné, že dlouhodobým cílem jejich regulace nebude kompletní odstranění z celé ČR, nýbrž snaha zejména o zabránění dalšího šíření, např. vlivem manipulace s kontaminovanou zemínou, a v obecnější rovině také zvýšení informovanosti veřejnosti o rizicích výskytu křídlatek a možnostech jejich efektivní likvidace, včetně preventivních opatření.

Došlo i na norka amerického

Nováčkem na unijním seznamu je také norek americký (*Neogale vison*). Ten prozatím, ač

jeho negativní vliv na původní biotu je značný, vstupu na seznam úspěšně odolával, především díky tomu, že v některých státech EU jde o ekonomicky zajímavý kožešinový druh. Od roku 2016, kdy byla zveřejněna první verze unijního seznamu, byl ale v některých státech kožešinový chov postupně zakázán. Zasáhla taktéž epidemie covidu-19, v Dánsku byl zjištěn přenos tohoto onemocnění z norků na lidi, což v této zemi vedlo k okamžitému a masovému ukončování chovů. I díky těmto okolnostem je tedy nyní norek americký na unijním seznamu, byť je nastaven dvouletý odklad účinnosti. Taktéž pro norka se budou zpracovávat zásady regulace. Aktuálně je hlavním způsob jeho likvidace odstřel v rámci myslivosti. Ročně jsou zastřeleny nižší stovky těchto živočichů, problémem bývá mj. jeho noční aktivita a možnost záměny s domácími lasicovitými šelmami. Norek společně s několika dalšími invazními druhy živočichů z unijního seznamu (mýval severní, psík mývalovitý, nutrie říční, ondatra pižmová a husice nilská) patří dle vyhlášky MZE č. 454/2021 Sb. mezi nepůvodní druhy živočichů vyžadujících regulaci. Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, stanovuje podmínky regulace těchto druhů. Podle § 11 odst. 7 je živočichy vyžadující regulaci v rámci mysliveckého hospodaření oprávněn

usmrčovatel honitby. Jejich usmrcování spadá do kompetence myslivecké stráže a mysliveckého hospodáře, uživatel honitby však podle § 46 odst. 3 může vydat povolenku k lovu i jiným oprávněným osobám, tj. myslivcům (držitelům loveckého lístku s uzavřeným povinným pojištěním). Norka lze taktéž lovit do pastí (klasické sklopce či tzv. plovoucí rafty), což je také prováděno v některých oblastech, kde tento predátor působí škody volně žijícím živočichům či v rybářských chovech.

Jak to bude se sikou?

Momentálně nejvíce diskutovaným novým přírůstkem unijního seznamu je ale jelen sika (*Cervus nippon*). Druh původem z východní Asie, u nás chovaný od konce 19. století v oborách (první zmínka pochází z obory Kluk u Poděbrad z roku 1890). Zhruba do druhé světové války byly populace siků drženy v oborách, později se však dostaly i mimo ně a od přibližně 80. let minulého století je zaznamenáván značný populační nárůst. Lze jej dokumentovat počty odlovených jedinců z mysliveckých statistik. Zatímco před zhruba 45 lety se lovilo něco přes tisíc kusů za rok, na přelomu milénia to bylo již kolem pěti tisíc a v loňském roce překročil počet zastřelených siků číslo 22 000. Česká republika tak dnes hostí patrně nejpočetnější populaci sičí zvěře v kontinentální Evropě. Těžiště výskytu představují západní Čechy. Jeho má prokazatelně negativní vliv na původní druhy. Kříží se, ač je výrazně menší (délka těla do 150 cm), s naším jelenem evropským (*Cervus elaphus*), čímž znehodnocuje jeho genofond. Vzniklí kříženci jsou relativně poznatelní v první generaci. Jsou však dále plodní, a mohou se tak dále křížit s některým z výchozích druhů. Další generace takovýchto hybridů jsou již velmi těžko poznatelné podle vnějších znaků. Za další, populace jelena siky dosahuje lokálně vysoké početnosti (u nás lokálně i více než 20 jedinců na 100 ha), což má významný vliv na tamní vegetaci v důsledku nadměrného pastevního tlaku. Dochází tak ke změnám v pestrosti přirozené obnovy lesních dřevin (okus, ohryz, loupání) a v neposlední řadě ke škodám na zemědělských pozemcích. Aktuální poznatky o negativním působení siky na rostlinná společenstva CHKO Slavkovský les jsou shrnuty v článku v Ochráně přírody 6/2025. Na druhou stranu jde o tradiční oborní druh zvěře a těší se nemalé oblibě myslivecké veřejnosti. I proto nyní probíhají intenzivní jednání mezi resortem životního prostředí a zemědělství o nastavení regulačních mechanismů pro tento druh. Již nyní je zřejmé, že jelen sika zůstane

Obr. 4: Mladý samec siky hledí vstříc svému budoucímu legislativnímu statutu. Foto Václav Bystřický

Tab. 1: Přehled aktuálně vydaných opatření obecné povahy pro druhy z unijního seznamu

orgán ochrany přírody	druh	datum vydání
KÚ Libereckého kraje	bolševník velkolepý	26.06.2024
KÚ Libereckého kraje	pajasan žláznatý	10.12.2024
Magistrát hl. m. Prahy	pajasan žláznatý	3.12.2025
KÚ Středočeského kraje	bolševník velkolepý	12.08.2024
KÚ Vysočina	bolševník velkolepý	04.12.2024
AOPK ČR, RP SCHKO Český les	bolševník velkolepý	27.08.2024
AOPK ČR	pajasan žláznatý	09.12.2024
KÚ Jihomoravského kraje	pajasan žláznatý	31.07.2024
KÚ Středočeského kraje	pajasan žláznatý	14.11.2024
KÚ Ústeckého kraje	pajasan žláznatý	28.11.2024
KÚ Zlínského kraje	pajasan žláznatý	03.03.2025
AOPK ČR, RP SCHKO Slavkovský les	bolševník velkolepý	23. 5. 2025

nadále zařazen mezi lovnou zvěř, nebude tedy v rámci zákona o myslivosti přesunut do společnosti norka, mývala a dalších nepůvodních živočichů vyžadujících regulaci. Hlavním mechanismem regulace bude tak nadále cílený odstřel standardním mysliveckým způsobem. Otázkou (a předmětem aktuálních jednání) jsou stávající oborní a farmové chovy zaměřené na

jelena siku. Škála budoucích možností může být nastavena od jejich postupného ukončení až po možnost vydání výjimky ze strany MŽP pro konkrétní obory na jejich chov z důvodů, které budou muset být zřejmě konzultovány přímo s Evropskou komisí. Finální nastavení managementu jelena siky by pak měla být shrnuta v zásadách regulace pro tento druh. ■